

پیش‌بینی توسعه شرکت‌های تعاونی خدمات در برنامه چهارم توسعه

• تهیه و تنظیم: محمود جعفرزاده

اشاره

باتوجه به افزایش نرخ بیکاری در سالهای اخیر که نتیجه عوامل متعددی از جمله نرخ بالای رشد جمعیت در دهه ۶۰، کمبود سرمایه‌گذارانی زیربنایی، عدم ارتباط سازنده بین مراکز صنعتی و تولیدی (بازارکار)، دانشگاهها و مراکز آموزشی؛ عدم وجود روحیه کارآفرینی و خلاقیت در نیروی کار و... می‌باشد، توجه به امر اشتغال را یک ضرورت غیرقابل اجتناب ساخته است.

بخش خدمات و نقش آن در اقتصاد به دلیل تاثیرگذاری عمده‌ای که در فرآیند تولید و افزایش حجم اشتغال و ایجاد فرصت‌های جدید شغلی و توسعه اقتصادی می‌شود، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و توجه بیشتر کشورهای پیشرفته و در حال توسعه را به تغییرات ساختاری در این زمینه معطوف نموده است. درخصوص اهمیت و ضرورت توجه به بخش خدمات همین بس که در سال ۱۹۸۲ برای اولین بار بحث تجارت خدمات درگات مورد توجه تعدادی از کشورهای توسعه یافته قرار گرفت و ضرورت مذاکره درخصوص آن مطرح شد و موافقتنامه عمومی تجارت خدمات در دسامبر ۱۹۹۳ به عنوان یکی از اجزای

سند نهایی گات مورد تاکید قرار گرفت. هدف اصلی از این موافقتنامه با توجه به اهمیت روز افزون تاثیر بخش خدمات بر جریان رشد و توسعه اقتصاد جهانی، گسترش تجارت خدمات و افزایش دستاوردهای حاصل از آن و کاهش فقر در کشورهای کمتر توسعه یافته می‌باشد.

بخش خدمات به دلیل گستردگی فعالیتها و همچنین به دلیل اینکه به عنوان یک بخش تسهیل‌کننده در روابط سایر بخشها مطرح می‌باشد به گونه‌ای که همواره بیش از ۴۰٪ شاغلین را در خود جای داده است و نیازمند توجه بیش از پیش و استفاده از پتانسیلهای بالقوه و بالفعل موجود در آن می‌باشد. علیهذا با توجه به گسترش حجم بخش خدمات در اقتصاد و ایجاد ارتباط تنگاتنگ بین بخش‌های تولیدی و خدماتی، لزوم توجه به بخش خدمات به عنوان یک بخش مولد به صورت گسترده احساس می‌گردد. افزون بر این، بخش خدمات به دلیل ویژگیهایی از قبیل زود بازده بودن، توانایی جذب فارغ‌التحصیلان دانشگاهی، امکان تشکیل بنگاههای کوچک و متوسط و... توجه بسیاری از کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه را به خود جلب کرده است.

تعریف خدمات

آنکتاد در گزارش «تجارت و توسعه» خدمات را اقدامی که ثمره یک فعالیت تولیدی بوده و تاثیرش در تغییر وضعیت و یا موقعیت ذینفع می‌باشد تعریف می‌کند در کل خدمات در مقابل واژه کالا به کار برده می‌شود که در واقع دلالت بر نوعی تقسیم‌بندی براساس قابل لمس بودن دارد. بنابراین، می‌توان گفت که خدمات به عنوان محصولی از فرآیند تولید آن قابل تمیز نبوده و نتیجه یا اثر «خدمات» از ذینفع آن جدا نماندیر می‌باشد و به همین دلیل است که ویژگیهایی از جمله غیرمادی «غیرفیزیکی»، بودن عدم قابلیت ذخیره‌سازی همزمانی تولید و مصرف از خصایصی است که در مورد خدمات به کار برده می‌شود با این حال، ویژگیهای فوق باتوجه به ابداعات و نوآوریها و تکنولوژیهای جدید از جمله ابداع رایانه و... کمرنگ‌تر شده است.

در حال حاضر به موجب موافقتنامه‌های عمومی تجارت خدمات (GATS)، خدمات بر ۱۲ بخش به شرح ذیل تقسیم می‌شود:

- ۱- خدمات تجاری
- ۲- خدمات ارتباطات
- ۳- خدمات ساختمان و مهندسی

۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹
۲۸۵۰۰	۲۵۶۰۰	۲۳۰۰۰	۱۹۰۰۰	۱۶۲۰۰	۱۳۵۰۰	۱۲۲۶۶	۱۰۱۵۴	۷۸۸۹	۵۹۱۲

تصویری از وضع موجود تعاونیهای خدمات

وزارت تعاون تعاونیهای خدمات را به ۲۲ گرایش تقسیم‌بندی نموده است که در این گزارش به هر یک از آنها خواهیم پرداخت. در این راستا گفتنی است که تعداد تعاونیهای خدماتی تا پایان سال ۱۳۸۲ به ۱۲۲۶۶ واحد رسیده است که حدوداً ۱۵٪ از این تعاونیها غیرفعال می‌باشند و پیش‌بینی می‌شود تعداد تعاونیهای خدمات تا پایان برنامه چهارم به ۲۸/۵۰۰ واحد برسد. جدول زیر نشان‌دهنده تعداد تعاونیهای خدمات از سال ۱۳۷۹ الی ۱۳۸۳ (برنامه چهارم توسعه) و پیش‌بینی توسعه آن از سالهای ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۸ (برنامه چهارم توسعه) می‌باشد.

تعاونیهای خدمات تا پایان برنامه سوم نوانسته‌اند برای ۲۰۰۰۰۰ نفر اشتغالزایی کنند. بدین ترتیب انتظار می‌رود این رقم تا پایان برنامه چهارم به ۴۰۰۰۰۰ نفر برسد. این امر در صورتی محقق خواهد شد که منابع و الزامات مورد نیاز فراهم گردد.

از لحاظ اشتغالزایی در هر واحد تعاونی، شرکتهای تعاونی خدماتی اداری و مالی و پشتیبانی ۲۷/۷ نفر در هر واحد بالاترین اشتغالزایی را به خود اختصاص داده‌اند و پس از آن شرکتهای تعاونی خدماتی فنی و مهندسی با ۲۶/۸ نفر و شرکتهای تعاونی خدماتی راهداری و برق و آب و گاز با ۲۵/۴ نفر در هر واحد در رده‌های دوم و سوم قرار دارند.

از لحاظ تعداد تعاونیهای خدماتی استان تهران با مجموع ۱۸۲۴ واحد در رتبه اول قرار دارد و پس از آن استانهای خراسان و مازندران در رده‌های بعدی واقع گردیده‌اند. البته این رتبه‌بندی در هر گرایش تغییر می‌یابد که ذیلاً به شرح هر گرایش می‌پردازیم:

۱- شرکتهای تعاونی خدماتی بسته‌بندی و سورتینگ
یکی از علل ناموفق بودن توسعه صادرات غیرنفتی نامناسب بودن

در هر حال اهمیت بخش خدمات به دو دلیل می‌باشد اولاً داد و ستد خدمات که بخش مهمی از معاملات اقتصادی جهان را تشکیل می‌دهد. دلیل دوم اهمیت یافتن، کشف ارتباط خدمات با فرآیند تولید و نیز فرآیند توسعه اقتصادی می‌باشد خدمات نقش عمده‌ای در بخش تولیدات صنعتی و دیگر بخشهای اقتصادی دارد به خصوص نقش آن دسته از خدمات که خدمات تولیدی نام گرفته است، حائز اهمیت است.

این گونه خدمات شامل خدمات بسالادسی نظیر تحقیقات، فعالیتهای مشاوره‌ای و مهندسی و خدمات پایین‌دستی نظیر بازاریابی، بسته‌بندی و اقدامات توزیعی و... می‌باشد در حال حاضر خدمات مستقیماً با فرآیند تولید پیوند حاصل نموده و این امر به دلیل ذکر شده در حال گسترش می‌باشد.

اهمیت بخش خدمات در اقتصاد ملی

با توجه به آمارهای موجود در زمینه اشتغال در طول سالهای مختلف می‌توانیم بیان نماییم که به طور متوسط ۴۵٪ شاغلان کشور در بخش خدمات و ۲۶٪ در بخش کشاورزی و ۲۹٪ در بخش صنعت و معدن مشغول به کار هستند که این آمار نشان دهنده اهمیت بخش خدمات در اقتصاد ملی است.

همان گونه که ذکر شد در کشور ما به بخش خدمات با دید بخش واسطه‌گری نگریسته می‌شود و این شبهه به وجود آمده که فعالیتهای خدماتی، همان فعالیتهای واسطه‌گری می‌باشد حال آن که توجه به فعالیتهای خدماتی به عنوان حلقه اتصال تولیدکننده و مصرف‌کننده می‌تواند این نگرش را تغییر داده و اهمیت آن را به وضوح بیان نماید.

با نگاهی به سهم بخش خدمات از تولید ناخالص داخلی درمی‌یابیم که همواره سهم این بخش در تولید ناخالص داخلی بالا بوده لذا هم به لحاظ اشتغالزایی و هم به لحاظ تولید، خدمات بخش قابل توجهی را به خود اختصاص داده است.

- ۴- خدمات توزیع
- ۵- خدمات آموزشی
- ۶- خدمات زیست محیطی
- ۷- خدمات مالی
- ۸- خدمات بهداشتی
- ۹- خدمات توریسم و گردشگری
- ۱۰- خدمات تفریحی، فرهنگی و ورزشی
- ۱۱- خدمات حمل و نقل
- ۱۲- سایر خدمات

لازم به ذکر است که سازمان تجارت جهانی (WTO) این ۱۲ بخش را به ۵۵ زیربخش تقسیم کرده است.

اهمیت بخش خدمات در جهان

در دنیای امروز اهمیت بخش خدمات و بازار جهانی آن تاحدی است که کشورهای توسعه یافته حجم رو به تزايدی از فعالیتهای تجاری خود را به آن اختصاص داده‌اند هم اکنون براساس آمار بانکهای بین‌المللی بیش از ۶۰٪ اشتغال در کشورهای صنعتی، در بخش خدمات شکل می‌گیرد و این کشورها درصدد هستند که فعالیتهای تولیدی خود را در کشورهایی که دسترسی به نهاده‌های تولیدی ارزان وجود دارد انجام دهند و خود از تجارت فعالیتهای تولیدی و خدماتی مرتبط با تولید بهره‌مند گردند.

در دو دهه اخیر بیشترین تحول بخش صنعت در بخش خدمات بوده است که نمونه آن بحث صنعت نرم‌افزار، مخابرات و تجارت الکترونیکی است. کشور آمریکا در حال حاضر دارای ۸۰ میلیارد دلار مازاد در بخش خدمات است که این مازاد به تعدیل کسری فزاینده تجارت کالایی آن کمک می‌کند. تقریباً ۸۰٪ تولید ناخالص داخلی و اشتغال آمریکا محصول بخش خدمات است. در عین حال با عنایت به اهمیت شایان توجه بخش خدمات در اقتصاد بین‌الملل، کشور ما هنوز نتوانسته است براساس تحولات این بخش پیش برود و خود را با تحولات صورت گرفته در بخش خدمات سازگار نماید، به طوری که امروزه در کشورمان این تفکر وجود دارد که بخش خدمات همان واسطه‌گری و دلالی می‌باشد از این رو توجه و اهتمام به این بخش جهت ایجاد زمینه رقابت در دنیای روبه تحول آینده ضروری می‌باشد.

بسته‌بندی کالاها تولیدی می‌باشد که با توسعه این بخش از تعاونها و همچنین آموزش در این خصوص می‌توان در هر منطقه با توجه به پتانسیل‌های موجود در امر تولید با همکاری تولیدکنندگان و سرمایه‌گذاران این نوع تعاونها را گسترش داد. به عنوان مثال در شهرهایی که خرما تولید می‌شود می‌توان با کمک باغداران و کمک دولت از این نوع تعاونها تشکیل داد البته تاکنون (تا پایان سال ۱۳۸۲) ۳۵۷ واحد از این نوع تعاونها تشکیل شده که با رشد ۲۰٪ در هر سال می‌توان امیدوار بود تا پایان برنامه چهارم تعداد این نوع تعاونها به ۶۰۰ واحد برسد. ضمن آن که، در این راستا تشکیل اتحادیه‌های استانی و سراسری نیز می‌تواند راهگشا باشد همچنین توسعه و گسترش این نوع تعاونها در شهرهایی مسانند آذربایجان شرقی، اردبیل، مرکزی، تیزوین، فارس، همدان، کرمان، اصفهان، بوشهر، یزد، هرمزگان، سیستان و بلوچستان، کردستان پیشنهاد می‌گردد.

۲ - شرکتهای تعاونی خدماتی، تحقیقاتی و پژوهشی

براساس ضرورت ایجاد و توسعه نهادهای غیردولتی، وزارت تعاون از سال ۱۳۷۹ زمینه تاسیس و تشکیل تعاونهای خدماتی تحقیقاتی و پژوهشی را فراهم نموده که براساس آمارهای موجود تا پایان سال ۱۳۸۲، تعداد ۸۸ واحد با ۱۵۲۹ نفر اشتغالزایی در سراسر کشور با هدف ترویج و تحکیم مشارکت و تعاون عمومی، تامین نیازهای مشترک اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی اعضا و نیز انجام فعالیت‌های تحقیقاتی و پژوهشی در راستای اهداف و سیاستهای کلی بخش تحقیقات و پژوهشی کشور و ایجاد کار و اشتغال برای محققین و پژوهشگران کشور تاسیس شده است در این زمینه، امید می‌رود این رقم به حدود ۳۰۰۰ واحد تا پایان برنامه چهارم توسعه برسد. شایان ذکر است موضوع فعالیت این نوع تعاونها به شرح زیر می‌باشد.

- انجام پروژه‌های تحقیقاتی و پژوهشی کاربردی و توسعه‌ای در همه زمینه‌ها

- تهیه طرحهای تحقیقاتی و توجیه فنی و اقتصادی در موارد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

- تهیه و اجرای طرحهای افزایش بهره‌وری و بازده واحدهای تولیدی

- طراحی و نظارت و مدیریت اجرایی پروژه‌ها

- بررسی و تدوین و اجرای طرحهای انتقال تکنولوژی

- تشکیل بانک اطلاعات پژوهشی - همکاری و مشارکت با موسسات

تحقیقاتی، فنی و مهندسی خارجی در زمینه تحقیقات و طراحی، این نوع تعاونها در کلیه استانهای کشور قابل گسترش می‌باشند.

۳ - شرکتهای تعاونی خدماتی جمع‌آوری شیر و فرآورده‌های لبنی

این نوع تعاونها با هدف قطع دخالت واسطه‌ها تشکیل می‌گردند به طور مثال گاوآردان دور هم جمع می‌شوند و با تشکیل تعاونی شیر و فرآورده‌های لبنی خود را جمع‌آوری می‌کنند و به مراکز فروش می‌رسانند. تجربه نشان داده است که در استانهایی که این نوع تعاونها تشکیل شده‌اند تعاونهای یاد شده نقش عمده‌ای در بالا بردن درآمد اعضا خود که همان گاوآردان می‌باشند ایفا نموده‌اند علاوه براین، با گسترش و حمایت از این نوع تعاونها می‌توان کمک شایانی به خرده‌تولیدکنندگان شیر نمود. گفتنی است که تاکنون ۱۲۷ واحد از این نوع تشکیل شده که ۲۵۰۰ نفر اشتغالزایی ایجاد کرده است در بین استانها نیز استانهای زنجان با ۱۸ واحد و استان کرمانشاه با ۱۴ واحد و استان آذربایجان غربی با ۱۲ واحد در رتبه‌های اول تا سوم قرار دارند به علاوه پیش‌بینی می‌شود که تا پایان برنامه چهارم تعداد آنها به ۳۰۰ واحد از این نوع تعاونها برسد. گسترش تعاونهای خدماتی لبنی در استانهایی که کشاورزی و دامداری در آنها رونق دارد می‌تواند نقش بسزایی در بالا بردن درآمد مردم آن مناطق داشته باشد.

۴ - شرکتهای تعاونی خدماتی مدارس غیرانتفاعی

دولت در سسال ۱۳۸۳ برای هر دانش‌آموز مدارس دولتی مبلغ ۲۰۷ هزار

تومان هزینه نموده است که از این مبلغ ۱۸۶ هزار تومان صرف پرداخت حقوق کارکنان و ۲۱ هزار تومان باقیمانده برای سایر هزینه‌ها به مصرف رسیده است. ۱۶/۵ میلیون دانش‌آموز و ۱/۱ میلیون معلم و کارمند مجموعه‌ای را تشکیل می‌دهند که وزارت آموزش و پرورش نامیده می‌شود همچنین ۹۳ درصد از این دانش‌آموزان در مدارس دولتی تحصیل می‌کنند و دولت مجبور است بخش اعظمی از بودجه کل کشور را به اداره این نهاد عظیم تخصیص دهد. در سال ۱۳۷۰ سهم آموزش و پرورش از بودجه کل کشور ۲۱ درصد بوده که پس از سیزده سال در سال جاری به کمتر از ده درصد بودجه رسیده است. به اعتقاد کارشناسان اداره بهینه‌نهاد تعلیم و تربیت کشور کار سنگینی است و اگر جامعه دنبال کیفیت در امور آموزش و پرورش است باید سرمایه‌گذاری و عزم ملی برای حل مشکلات آن را فراموش نکند از این رو یکی از این راه‌حل‌ها تشکیل تعاونهای مدارس غیرانتفاعی است که چنانچه دولت سرانسه هر دانش‌آموز را به تعاونهای مدارس غیرانتفاعی مستقیماً پرداخت نماید، می‌توان امید داشت که این نوع تعاونها گسترش یابند.

در حال حاضر تعداد ۷۱۳ واحد از این نوع تعاونها تشکیل شده‌اند که حدود ۵٪ از مدارس غیرانتفاعی را تشکیل می‌دهند و پیش‌بینی می‌شود که تا پایان برنامه چهارم این تعداد به رقم ۱۲۰۰ واحد برسد. البته در این رشته به غیر از تعاونهای مدارس غیرانتفاعی، تعاونهای خدمات آموزشی دیگر را نیز می‌توان نام برد. در این راستا گفتنی است که هم‌اکنون بالاترین تعداد از این نوع تعاونها را استانهای تهران با ۱۷۰ واحد و مازندران با ۹۷ واحد و استان کرمانشاه با ۴۹ واحد به خود اختصاص داده‌اند با این حال و متأسفانه از این نوع تعاونها در استانهای محروم نتوانسته‌اند جایگاه واقعی خود را پیدا کنند که با پرداخت سرانه توسط وزارت آموزش و پرورش و کمک و همیاری دیگر ارگانها مانند ادارات کل مسکن و شهرسازی و شهرداریها در واگذاری زمین ارزان قیمت می‌توان

امیدوار بود که بتوان در استانهای محروم این نوع تعاونیها را تشکیل و توسعه داد.

۵- شرکتهای تعاونی خدماتی مالی، اداری و پشتیبانی

این نوع از تعاونیها بالاترین رقم اشتغالزایی را در بین تعاونیهای بخش خدمات (همانگونه که قبلاً گفته شد) به خود اختصاص دادهاند که با هدف انجام کارهای مالی و اداری و پشتیبانی مخصوصاً در ادارات دولتی که از کارکنان بازنشسته همان ادارات کل که تخصص کافی در این رشته دارند تشکیل می شود. تعاونیهای مذکور همچنین می توانند نقش بسزایی در کوچکتر شدن دولت در امور خدماتی داشته باشند هر چند که پس از مصوبه هیأت محترم وزیران در خصوص بکارگیری شرکتهای خدماتی و واگذاری بخشی از کارهای خدماتی به بخش خصوصی شاهد گسترش این نوع از تعاونیها بوده ایم، ولی متأسفانه اکثر ادارات دولتی ترجیح می دهند که از بخش خصوصی به جای تعاونی استفاده کنند.

یکی از عوامل مهم در عدم موفقیت این نوع تعاونیها کم بودن نقدینگی آنها است به گونه ای که با پرداخت تسهیلات یا کارمزد پایین می توان شاهد گسترش این تعاونیها بود. تاکنون ۱۲۱۷ واحد از این گروه تعاونیها تشکیل شده است که در میان استانهای کشور استان تهران با ۲۴۴ واحد و استان خراسان با ۱۵۴ واحد و استان فارس با ۸۶ واحد در رده های اول تا سوم قرار دارند. در این راستا پیش بینی می شود که تا پایان برنامه چهارم این تعداد به ۲۵۰۰ واحد برسد و زمینه اشتغال ۵۰۰۰۰ نفر فراهم شود گفتنی است که این گروه از تعاونیها در کلیه استانها قابل تشکیل می باشند.

۶- شرکتهای تعاونی خدماتی بهداشتی و درمانی

پس از امضا توافقنامه همکاری فیما بین وزارتین بهداشت و درمان و وزارت تعاون در تاریخ ۱۳۷۶/۱۰/۲۳ که به امضا وزراء وقت دو طرف رسید اهتمام و جدیت هر دو وزارتخانه برای اولین بار در سطح کشور در استان آذربایجان شرقی با واگذاری امور تعدادی از مراکز بهداشتی شهر تبریز به شرکتهای تعاونی

فارغ التحصیلان رشته پزشکی و رشته های وابسته خدمات مورد تعهد دولت به

مردم آغاز شد و اولین واحد تعاونی از این نوع در سال ۱۳۷۸ با حضور نماینده وزارت بهداشت و درمان مسرود بهره برداری قرار گرفت و پس از سپری شدن چند سال از فعالیت این تعاونیها و تدوین شاخصهای نظارتی و روشهای ارتباط بین واحدها با دانشگاه علوم پزشکی و انجام کار مستمر کارشناسی بر روی شیوه های جدید ایجاد شده به عنوان الگوی کار برنامه های اجرایی در سطح کشور از طرف دو وزارتخانه انتخاب و توصیه گردید. از اهداف مهم تشکیل این نوع تعاونیها می توان موارد زیر را نام برد:

- ایجاد اشتغال جهت فارغ التحصیلان رشته های پزشکی و رشته های وابسته به خصوص فارغ التحصیلان جوان گروه پزشکی و پیراپزشکی

- کاهش تصدی دولت و واگذاری امور تحت تصدی دولت

- هموار نمودن برخورداری عموم مردم از خدمات بهداشتی، با گسترش شبکه های مرتبط

- منطقی نمودن امر درمان و به تبع آن کاهش هزینه های خانوار

- دستیابی به اشتغالهای زود بازده و مرتبط و جلوگیری از گسایش دانش آموختگان رشته های پزشکی به حرفه های غیرپزشکی

- ایجاد اشتغال با هزینه پایین

- ارتقاء سطح کیفیت خدمات ارائه شده توسط تعاونیها

- ایجاد ارتباط دو طرفه بین خدمات دهندگان و استفاده کنندگان از

خدمات رشته های پزشکی و در نتیجه افزایش سطح آگاهی مردم برای مشارکت در تامین سلامت جامعه

- بهره گیری از منابع مالی و تخصصهای مردمی و تسهیلات بانکی به جای

بودجه های دولتی برای تحقق این برنامه

- تسهیل دسترسی به خدمات بهداشتی به عنوان وسیله ای جهت احیای نیروی حیاتی جامعه به منظور ارتقاء

حفظ سلامتی و پیشگیری از بیماریها

ساختار این تعاونیها

تقسیم بندی تعاونیهای بهداشتی و

درمانی از نظر مؤسسين و اعضا بدین شرح است:

- تعاونیهایی که از متخصصین امور پزشکی تشکیل شده است و مستقیماً ارائه خدمات پزشکی را برعهده دارند.

- تعاونیهای متشکل از متخصصین گروه های مختلف پزشکی که به منظور تامین نیازهای حرفه ای خود تعاونی تشکیل داده اند.

- تعاونیهای متشکل از نیازمندان یا مصرف کنندگان از خدمات پزشکی که اعضا آنها را استفاده کنندگان از خدمات پزشکی تشکیل داده و متخصصین خدمات بهداشتی و درمانی هم در آنها عضویت دارند.

این نوع تعاونیها در رشته های مختلف خدمات پزشکی و بیمارستانی، درمانگاهی، کلینیک، پاراکلینیک،

رادیولوژی، تصویربرداری MRI،

آزمایشگاههای تشخیص طبی، دندانپزشکی، اورژانس، خدمات دارویی،

خدمات مشاوره ای پزشکی و طب پیشگیری، مراقبت های پرستاری و

پزشکی، ویزیت در منزل فعالیت دارند تا

کنون ۱۱۱۳ واحد از این نوع تعاونیها تشکیل شده و برای ۲۰۰۰۰ نفر ایجاد

اشتغال نموده اند که امید می رود تا پایان

برنامه چهارم این رقم به ۲۰۰۰ واحد برسد. از این نوع تعاونیها می توان در کلیه

استانهای کشور مخصوصاً در استانهای محروم استفاده نمود، هر چند که به طور

متوسط ۱۲٪ اشتغال ایجاد شده در بخش تعاونیهای خدمات بهداشتی بوده ولی با

حمایت دستگاههای ذیربط و پرداخت تسهیلات با کارمزد پایین، می توان

امیدوار به گسترش این نوع تعاونیها بود در این بخش استان تهران با ۱۷۲ واحد و

استان خراسان با ۱۱۹ واحد و آذربایجان شرقی با ۸۰ واحد در رده های

اول تا سوم قرار دارند.

۷- شرکتهای تعاونی خدمات بیمه ای

فعالیت های بیمه تعاونی از اواخر قرن هیجدهم آغاز گردید. در مفهوم تعاونی تنها مسأله سود یا جلوگیری از زیان مطرح نیست بلکه مشارکت اعضا در تصمیم گیریها دارای اهمیت زیادی است و یک اقتصاد پویا به هر سه نظام دولتی،

تعاونی و خصوصی نیاز دارد و بیمه تعاونی بهترین بیمه با ویژگی‌هایی از قبیل:

- تحت مالکیت خود افراد خود افراد بودن
- دریافت حق بیمه کم و کارمزدی تقریباً صفر جهت پوشش خطرات
- استفاده از سود حاصل شده توسط خود افراد و سهامداران
- از مزایای فراوانی برخوردار است.

فواید بیمه‌های تعاونی

- افزایش اشتغال
- فراهم نمودن امکان سرمایه‌گذاری در راستای تکمیل زنجیره‌های تولید، مصرف، توزیع
- افزایش مشارکت مردمی
- توسعه فرهنگ تعاون
- تخصیص منابع لازم به بخش تعاون
- مطرح نمودن فرهنگ بیمه تعاونی در برنامه‌ریزیها و سیاستها
- ارتقاء سطح خلاقیت‌های فردی در تعاونیها
- تربیت نیروی متخصص کارآمد و نوآور از طریق جلب مشارکتهای اعضا در این راستا توافقنامه‌ای در سال ۱۳۷۷ فیما بین وزارت تعاون و شرکت سهامی بیمه ایران منعقد گردید که در این توافقنامه گسترش این نوع تعاونیها تاکید گردیده است. از موانع و مشکلات گسترش این نوع تعاونیها می‌توان موارد زیر را ذکر کرد:
- پایین بودن سطح قدرت مالی و سرمایه تعاونیها
- عدم اطلاعات و آگاهی کامل از چگونگی عملکرد این گرایش
- عدم صدور مجوز از سوی شرکتهای بیمه‌ای
- عدم اعتبار و ضمانت کافی جهت شروع فعالیت
- بالا بودن نرخ تسهیلات اعتباری تاکنون تنها ۱۴ واحد از این نوع به دلایلی که ذکر شد تشکیل گردیده است که انتظار می‌رود تا پایان برنامه چهارم این تعداد به رقم ۳۰ واحد برسد.
- ۸- شرکتهای تعاونی خدماتی چاپ و نشر از اهداف این نوع تعاونیها انجام کلیه خدمات مربوط به چاپ، انتشار روزنامه،

نشریات و خدمات توزیع نشریات و مطبوعات می‌باشد که با توجه به توانایی‌های این نوع تعاونیها، دولت می‌تواند در راستای تحقق مفاد مندرج در فصول (۱) الی (۶) و با رعایت فصل (۲۱) ماده (۱۵۵) برنامه سوم توسعه بخشی از فعالیت‌های خود را به این نوع تعاونیها واگذار نماید. طبق آمارهای موجود تا پایان سال ۱۳۸۰ تعداد شرکتهای و موسسات چاپ و نشر به رقم ۵۲۲۳ رسیده است که سهم تعاون از این تعداد ۳۷۸ واحد می‌باشد. در این رابطه گفتنی است، متأسفانه اکثر آنها بدلیل کمبود نقدینگی و بالا بودن نرخ کارمزد تسهیلات در شرف ورشکستگی می‌باشند که باید به کمک آنها شتافت. انتظار می‌رود با رفع مشکلات موجود تا پایان برنامه چهارم این تعداد به ۷۰۰ واحد برسد هرچند که این تعاونیها توانسته‌اند ۶۵۵۰ نفر اشتغالزایی ایجاد نمایند ولی چنانچه موانع و مشکلات موجود رفع نگردد، خطر بیکار شدن تعداد زیادی از شاغلین در این بخش دور از انتظار نیست.

۹- شرکتهای تعاونی خدماتی راهداری این نوع از تعاونیها با هدف خدمات راهداری، خدمات بین‌راهی، خدمات تعمیر و نگهداری راه و تجهیزات و ماشین‌آلات راهداری، توسعه راههای روستایی و نظایر آن تشکیل می‌شوند. تاکنون ۸۵ واحد از این نوع تعاونیها تشکیل شده که پیش‌بینی می‌شود تعداد آنها تا پایان برنامه چهارم به تعداد ۱۵۰ واحد برسد.

۱۰- شرکتهای تعاونی رایانه‌ای این تعاونیها با هدف خدمات رایانه‌ای شامل تعمیر و نگهداری رایانه، تعمیر و نگهداری ماشینهای محاسب و کامپیوتر، عرضه نرم‌افزار و پردازش داده‌ها و مشاوره خدمات رایانه‌ای تشکیل می‌شوند.

شرکتهای تعاونی رایانه‌ای هم اکنون در زمینه‌های فوق مشغول فعالیت می‌باشند و تاکنون ۹۱۰ واحد از این نوع تعاونیها تشکیل گردیده‌اند. بدین ترتیب انتظار می‌رود تعداد این تعاونیها تا پایان برنامه چهارم به ۲۰۰۰ واحد برسد. علاوه بر این، گسترش این نوع تعاونیها در کلیه

استانها امکان‌پذیر می‌باشد. در حال حاضر استان تهران با ۱۳۳ واحد و استان مازندران با ۷۷ و استان فارس با ۵۶ واحد در رده‌های اول تا سوم قرار دارند همچنین از لحاظ اشتغالزایی تعداد مشاغل ایجاد شده به رقم ۷۳۶۰ نفر رسیده است که پیش‌بینی اشتغالزایی تا پایان برنامه چهارم به ۱۵۰۰۰ دور از انتظار نیست.

۱۱- شرکتهای تعاونی خدمات زیست محیطی

این دسته از تعاونیها به دلیل وجود مشکلات و مسائل زیست محیطی در ایران که هم شامل مسائل انسانی و هم مسائل و مشکلات محیط طبیعی می‌گردد، نیازمند توجه و اهتمام بیشتری از طرف مردم و مسؤولین دولتی می‌باشند. چرا که مسائل زیست محیطی در طبیعت چند بعدی است و تنها رویکردی چند وجهی می‌تواند توازن را بین کاربرد منابع و رشد اقتصادی برقرار کند و به این شکل، اثرات نامطلوب بر محیط زیست را به حداقل برساند.

حقیقت مطلب آن است که در جامعه امروز ایران دیگر نه دولت می‌تواند به تنهایی با مسائل زیست محیطی دست و پنجه نرم کند و نه اهل علم و دانش به تنهایی قادر به حل این معضل جدی هستند. دولت باید با پشتوانه مشارکت مردمی و تلاش، دانش و شناخت زیست محیطی را ارتقاء بخشد. همچنین دولت نیازمند چارچوب نهادینه مشخصی است که جامعه را در ارتباط با مسائل زیست محیطی درگیر کند. در این رابطه تعاونیها با حمایت از گروههای کارشناسی خبره و تحصیل کرده می‌توانند نقش ارزنده‌ای در پیشبرد برنامه‌های آموزشی و توسعه کشور ایفاء نمایند. تعاونیها از نظر پیوند محکم با اعضای خود و بالطبع با جامعه بر دیگر نهادها رجحان دارند از این رو آموزش و تربیت تعاون به همان نسبت که به مسائل گوناگون توسعه می‌پردازد، نباید از موضوع محیط زیست غافل بماند. چرا که به این ترتیب تنها از تأمین نیاز اعضا عدول نشده، بلکه همسنگ با اهداف بلندمدت حفظ پایداری محیط زیست و نیازها نیز وسعت خواهند یافت.

گزارش کلان اتحادیه رشته خدمات استان: کلیه استانها به تفکیک گرایش از تاریخ ۰۱/۰۱/۰ لغایت تاریخ: ۸۲/۱۲/۲

نام گرایش	تعداد	اعضاء فعلی			جمع	مرد	زن	سرمايه (هزارریال)	اعضا ایشانراگر	اعضا معلول	اشتغالزایی
		مرد	زن	جمع							
بسته‌بندی و سورتینگ	۳۵۷	۳۳۶۴	۱۶۷۷	۵۰۴۱	۳۲۹۶۹۸۰۰	۲۳۸	۱۳	۶۸۱۷			
تحقیقاتی و پژوهشی	۸۸	۱۱۸۹	۲۳۵	۱۵۲۴	۱۷۰۴۱۶۶	۲۷	۰	۱۵۲۹			
شیرو سایر فرآورده‌ها	۱۲۷	۳۱۳۰	۳۲۶	۳۴۵۶	۵۳۵۷۰۴۰	۹۰	۱	۲۵۱۰			
خدمات آموزشی	۶۰۶	۶۸۸۸	۵۵۳۶	۱۲۴۲۴	۱۷۳۲۴۷۰۵	۱۵۴	۲۰۱	۸۱۶۹			
اداری مالی و پشتیبانی	۱۲۱۷	۱۸۰۲۰	۵۴۷۵	۲۳۴۹۵	۳۱۲۰۵۲۶۳	۱۵۶۳	۹۰	۲۳۶۸۰			
خدمات بهداشتی و درمانی	۱۱۱۳	۱۲۹۷۳	۵۰۱۸	۱۷۹۹۱	۸۴۴۴۹۱۴۳	۵۵۵	۳۵	۲۰۷۸۲			
خدمات بیمه‌ای	۱۴	۷۷	۳۱	۱۰۸	۳۷۷۰۲۵	۴	۰	۱۲۱			
خدمات چاپ و نشر	۳۷۸	۴۵۴۴	۱۰۸۴	۵۶۲۸	۳۹۴۳۰۶۶۸	۳۰۵	۱۳	۶۵۵۱			
خدمات راهداری	۸۵	۳۶۱۳	۱۲۲	۳۷۳۹	۴۳۸۵۹۵۴	۲۶	۰	۲۱۵۵			
خدمات رایانه‌ای	۹۱۰	۴۴۵۴	۳۰۳۵	۷۴۸۹	۲۲۸۳۸۵۲۶	۱۹۶	۲۶	۷۳۶۱			
خدمات زیست محیطی	۱۲۶	۱۵۶۳	۲۷۴	۱۸۳۷	۱۸۷۳۲۹۳	۵۵	۳	۱۸۵۶			
خدمات فرآورده‌های نفتی	۱۷۷	۳۵۷۶	۲۴۳	۳۸۱۹	۶۷۰۹۸۳۷	۱۲۹	۳	۲۶۷۷			
فنی و مهندسی	۷۹۷	۲۴۰۱۴	۲۵۶۰	۱۶۵۷۶	۴۴۶۷۹۱۵۴	۳۸۶	۴۱	۲۱۳۳۳			
خدمات کالایی	۲۳۵	۳۴۷۷	۸۰۳	۴۲۸۰	۱۵۸۹۷۹۸۵	۱۱۴	۱۱	۴۰۴۷			
خدمات مخابراتی	۱۷۷	۳۱۱۶	۷۰۵	۲۸۲۱	۳۵۲۶۳۶۶۵	۲۴	۰	۲۸۲۱			
توزیع آب و برق	۳۸۳	۸۴۷۵	۴۹۴	۸۹۷۰	۹۰۵۱۷۵۵	۲۴۵	۰	۹۷۲۲			
مکانیزاسیون	۱۵۵۳	۲۵۱۷۶	۲۳۳۸	۲۷۵۱۴	۵۰۱۷۷۶۵۱	۱۶۷۲	۹	۲۷۴۱۷			
سایر	۲۰۷۰	۳۳۱۱۱	۱۰۵۲۴	۴۳۶۳۵	۵۵۳۰۹۹۶۸	۱۱۳۰	۷۵	۴۱۷۷۸			
گردشگری و هتلداری	۳۸۹	۳۵۶۰	۹۵۶	۴۵۱۶	۳۷۶۰۸۷۰۸	۲۹۴	۲	۵۷۲۲			
مدارس غیرانتفاعی	۷۱۳	۵۵۷۶	۲۰۱۸	۷۵۹۴	۳۷۵۵۹۲۳۶	۵۵۲	۹	۱۳۵۱۶			
فرهنگی و تبلیغاتی	۴۵۳	۳۴۷۰	۱۵۴۹	۵۰۱۹	۱۷۷۵۱۱۹۶	۳۴۹	۳	۵۵۶۲			
ورزشی	۲۹۸	۱۹۸۰	۹۲۸	۲۹۰۸	۱۸۸۴۸۷۸۴	۱۵۴	۲	۳۲۸۶			
جمع کل	۱۲۲۶۶	۱۸۳۳۴۶	۴۶۰۳۱	۲۲۹۳۸۴	۵۷۰۸۵۳۶۳۳	۸۳۷۲	۵۳۷	۲۲۹۴۵۲			

تعاونیها، سیستم بانکی تسهیلات بیشتری را با کارمزد پایین به این بخش اختصاص دهد.

تاکنون ۱۷۷ واحد از این نوع تعاونیها تشکیل شده است که استان خوزستان با ۱۷ واحد و استان تهران و استان کرمان هر کدام با ۱۳ واحد در رده‌های اول تا سوم قرار دارند. پیش‌بینی می‌شود با رفع موانع و مشکلات موجود تا پایان برنامه چهارم ۳۰۰ واحد از این نوع تعاونیها تشکیل شود.

۱۳- شرکتهای تعاونی خدماتی فنی و مهندسی و مشاوره‌ای
شرکتهای تعاونی خدماتی فنی و مهندسی در زمینه تعاونیهای مهندسی مشاور، تعاونیهای خدمات مشاوره‌ای در امور صنعت و معدن و کشاورزی و نظایر آن فعالیت می‌نمایند.
در راستای کاهش رکود و تورم اقتصادی

عملکردهای مثبتی در این زمینه بوده‌اند. تاکنون ۱۲۶ واحد از این نوع تعاونیها تشکیل گردیده است. در این راستا استانهای مرکزی با ۱۹ واحد و استان کهگیلویه و بویراحمد با ۱۸ واحد و سیستان و بلوچستان با ۱۷ واحد در رده‌های اول تا سوم قرار دارند. پیش‌بینی می‌شود که تا پایان برنامه چهارم ۳۰۰ واحد از این نوع تعاونیها تشکیل شود.

۱۲- شرکتهای تعاونی خدمات فرآورده‌های نفتی
تشکیل این نوع از تعاونیها با هدف ایجاد پمپ بنزین، توزیع مواد نفتی و روغن و سیلندر برکنی و ایجاد جایگاه توزیع گاز می‌باشد. باتوجه به اشتغالزایی این نوع تعاونیها انتظار می‌رود نهادهای مسوول درخصوص گسترش آنها همت بیشتری را بنمایند در عین حال ضرورت دارد که به دلیل کمبود نقدینگی در این

باتوجه به موارد فوق و گستردگی فعالیت‌های بخش محیط زیست و تعداد زیاد فارغ‌التحصیلان این رشته و از طرفی ناموفق بودن بخش خصوصی و عدم تمایل این بخش به سرمایه‌گذاری در این زمینه، مسوولین بنا را بر آن گذاشته‌اند که شرکتهای تعاونی به جایگاه مناسب و بهتری در جهت فعالیت‌های گوناگون و در این خصوص فعالیت‌های زیست محیطی دست یابند. زیرا بخش تعاونی خود دارای انگیزه‌های اشتغالزایی می‌باشد برای مینا در سال ۱۳۷۸ تفاهنامه‌ای مابین وزارت تعاون و سازمان محیط زیست مبنی بر همکاری‌های دو جانبه در جهت پیشبرد اهداف زیست محیطی و بخش تعاونی منعقد گردید. متعاقب این تفاهنامه تعدادی از شرکتهای تعاونی زیست محیطی در تهران و دیگر استانها تشکیل شدند که بسیاری از آنها نیز دارای

تسهیلات با کارمزد کم می‌توان این مشکل را حل نمود. پیش‌بینی توسعه این تعاونیها تا پایان برنامه چهارم رقم ۳۰۰۰ واحد می‌باشد. استانهای خراسان با ۴۲۴ واحد و استان خوزستان با ۱۳۹ واحد و آ.ش. شرقی با ۱۱۱ واحد در رتبه‌های اول تا سوم قرار دارند.

۱۸- شرکتهای تعاونی خدماتی گردشگری و هتلداری

در راستای سیاست شناساندن فرهنگ اسلامی به اقصی نقاط جهان و در جهت تحقق سیاست بخشهای تعاون و جهانگردی و به منظور اشاعه و ایجاد فرهنگ اسلامی تعاون و گردشگری در بین اقشار مختلف جامعه به ویژه نسل جوان، بهره‌برداری از سرمایه‌گذارها، تجهیزات و تاسیسات احداث شده، شناسایی جاذبه‌های سیاحتی و زیارتی کشور به منظور نهادینه کردن حضور جوانان در عرصه فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی و نیز در صنعت ایرانگردی و جهانگردی جهت حل معضل بیکاری، با توجه به اهداف بخش تعاون، وزارت تعاون و سازمان ایرانگردی و جهانگردی توافقنامه‌ای در سال ۱۳۷۹ منعقد نمودند که در آن تشکیل تعاونیهای آموزشی ایرانگردی و جهانگردی و شرکت‌های تعاونی راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی و مسافرتی و شرکت‌های تعاونی خدمات پشتیبانی مورد نیاز تاسیسات ایرانگردی و جهانگردی و شرکت‌های تعاونی مدیریت کیفیت و نظارت بر تاسیسات ایرانگردی و جهانگردی توصیه شده است. تا این زمان ۳۸۹ واحد با اشتغالزایی ۵۷۲۲ نفر از این نوع تعاونیها تشکیل گردیده‌اند و پیش‌بینی می‌شود تا پایان برنامه چهارم این تعداد به ۷۰۰ واحد تعاونی برسد که البته همکاری وزارت ارشاد و منابع بانکی دو عامل مهم در گسترش این نوع تعاونیها می‌باشد. در بین استانهای کشور مازندران با ۴۹ واحد، گیلان با ۳۵ واحد و خراسان با ۳۴ واحد در رده‌های اول تا سوم قرار دارند.

۱۹- شرکتهای تعاونی خدمات آموزشی این تعاونیها در زمینه آموزشگاههای فنی و حرفه‌ای، تعاونیهای آموزش

مخابراتی فعالیت می‌نمایند جهت گسترش این نوع تعاونیها عقد توافقنامه با وزارت پست و تلگراف و تلفن و حمایت نهادهای مسؤول می‌تواند مفید باشد. مضافاً این که با توجه به کمبود نقدینگی در این نوع از تعاونیها، ارائه تسهیلات با کارمزد پایین یکی از موارد مهم می‌باشد. تاکنون ۱۷۷ واحد از این نوع تعاونیها با ۲۸۲۰ نفر اشتغالزایی تشکیل شده است که پیش‌بینی می‌شود این تعداد تا پایان برنامه چهارم به ۳۲۰ واحد برسد.

۱۶- شرکتهای تعاونی خدماتی توزیع آب، برق و گاز

این نوع تعاونیها در زمینه توزیع برق، توزیع آب، توزیع گاز و خدمات مربوطه فعالیت می‌نمایند اعضای این تعاونیها از باننشستگان سازمانهای مرتبط و جوانان فارغ‌التحصیل در این رشته می‌باشند که در کلیه استانهای کشور تشکیل گردیده و با عقد قرارداد با شرکتهای آب، برق و گاز توانسته‌اند کارهای بزرگی انجام دهند. تاکنون ۲۸۳ واحد با اشتغالزایی ۹۷۲۲ نفر در این بخش تشکیل شده‌اند ضمن آنکه تنها در استانهای زنجان و ایلام و قزوین و قم از این نوع تعاونیها تشکیل نشده است. هم اکنون در بین استانها، استان اردبیل و خراسان با ۵۸ واحد و کرمان با ۳۲ واحد بالاترین رقم را به خود اختصاص داده‌اند و پیش‌بینی می‌شود که تا پایان برنامه چهارم تعداد آنها به ۶۰۰ واحد برسد.

۱۷- شرکتهای تعاونی خدماتی مکانیزاسیون کشاورزی

این تعاونیها در زمینه مکانیزاسیون کشاورزی و کلیه خدمات کشاورزی فعالیت می‌نمایند تشکیل این نوع تعاونیها در استانهایی مستعد امر کشاورزی می‌تواند نقش بسزایی در بالا بردن تولید محصولات در آن مناطق داشته باشد. تاکنون تعداد ۱۵۵۳ واحد با اشتغالزایی ۲۷۴۱۷ نفر تشکیل شده است که با توجه به اشتغالزایی بالای این تعاونیها، گسترش آنها می‌تواند در امر کشاورزی تعداد زیادی از افراد و جوانان تحصیل کرده را به کار مشغول سازد. البته از مهمترین دلایل عدم توسعه این تعاونیها کمبود نقدینگی می‌باشد که با پرداخت

و نیز بهره‌برداری از سرمایه‌های انسانی بویژه تحصیلکردگان دانشگاهی دارای علم و دانش و مهارت و نیز به منظور پیشبرد برنامه‌های توسعه و رشد ملی پایدار، ضروری است به دنبال چشم‌اندازهای تولید و فرصتهای شغلی دیگری رفت که یکی از راههای این امر نگاه به فرصتهای شغلی و امکان اشتغال در خارج از کشور می‌باشد. با توجه به اینکه صدور نیروی کار بویژه نیروهای فنی و خدماتی مازاد در بیشتر کشورهای دنیا عرف می‌باشد و از این امر به نحو مطلوب در راستای ارزآوری و شکوفایی اقتصادی و نیز بازسازی نیروهای انسانی استفاده شود لذا در کشور ما نیز که با تورم روبه فزونی نیروی کار و رکود اقتصادی رو به رو می‌باشد، می‌توان به عنوان راهبردی ارزنده و پویا استفاده نمود. در حال حاضر ۷۹۷ واحد با اشتغالزایی ۲۱۳۷۳ نفر تشکیل گردیده که تا پایان برنامه چهارم رسیدن به رقم ۱۵۰۰ واحد دور از انتظار نیست. در حال حاضر استان تهران با ۱۸۵ واحد و استان خراسان با ۱۱۱ واحد و استان فارس با ۶۱ واحد در رده‌های اول تا سوم قرار دارند مضافاً این که در کلیه استانهای کشور می‌توان این نوع تعاونیها را تشکیل داد.

۱۴- شرکتهای تعاونی خدماتی کالایی شرکتهای تعاونی خدماتی کالایی در زمینه تعاونیهای انبارداری، سردخانه، بارگیری، تخلیه و نظایر آن فعالیت دارند. تاکنون ۲۳۵ واحد از این نوع تعاونیها تشکیل گردیده که برای ۴۰۴۷ نفر ایجاد شغل نموده‌اند. امید است که تا پایان برنامه چهارم ۵۰۰ واحد از این نوع تعاونیها تشکیل شود هر چند که در بعضی از استانها مانند فارس، ایلام، قم، سمنان تاکنون از این نوع تعاونیها تشکیل نشده است. هم اکنون در میان استانهای کشور هرمزگان با ۲۸ واحد، مازندران با ۲۷ واحد و استان خوزستان با ۱۸ واحد در رده‌های اول تا سوم قرار دارند.

۱۵- شرکتهای تعاونی خدماتی مخابراتی و پستی

این تعاونیها در زمینه‌های خدمات مخابراتی و خدمات پستی و تعمیر و نگهداری وسایل مخابراتی و شبکه‌های

خسیاطی، آرایشگری، مهد کودک، آموزشگاههای آزاد و آموزشگاههای رانندگی و نظایر آن فعالیت می نمایند.

نظر به اهداف وزارت تعاون و با توجه به وظایف سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور در جهت انجام آموزشهای تخصصی و ضرورت بهره‌برداری از این آموزشها در بالاترین سطح کارایی مشاغل تخصصی و افزایش کمی و کیفی تولیدات و به منظور حمایت از جویندگان کار که دوره‌های فنی و حرفه‌ای را در مراکز آموزش و فنی و حرفه‌ای طی نموده‌اند و موفق به دریافت گواهینامه مهارت شده‌اند و نیز در جهت ایجاد اشتغال برای آنان و کاهش نرخ بیکاری و توسعه بخش تعاون، وزارت تعاون و سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای تفاهمنامه‌ای در سال ۱۳۷۹ منعقد نمودند تا کید گردید که فارغ‌التحصیلان آموزشهای فنی و حرفه‌ای توسط ادارات کل آموزش فنی و حرفه‌ای جهت تشکیل تعاونی به ادارات کل تعاون استانی معرفی شوند. از آن زمان تاکنون ۶۰۶ واحد از این نوع تعاونیها با اشتغالزایی ۸۱۶۹ نفر تشکیل گردیده‌اند که کمبود نقدینگی و بالا بودن نرخ تسهیلات از عوامل مهم عدم توسعه این بخش بوده است. با توجه به موارد فوق و رفع مشکلات، پیش‌بینی می‌شود تا پایان برنامه چهارم تعداد آنها به ۱۲۰۰ واحد برسد.

۲۰- شرکتهای تعاونی خدماتی هنری، فرهنگی و تبلیغاتی

این تعاونیها در زمینه سینما، تئاتر، تهیه فیلمهای ویدئویی و سینمایی، تلویزیون، رادیو، کلوبهای هنری و سینمایی، هنرهای دراماتیک و گروههای تئاتری فعالیت می‌نمایند. گفتنی است که تاکنون ۴۵۳ واحد از این نوع تعاونیها با اشتغالزایی ۵۵۶۲ نفر تشکیل شده که انتظار می‌رود تا پایان برنامه چهارم این تعداد به ۱۰۰۰ واحد برسد. شایان ذکر است که گسترش این تعاونیها در کلیه استانهای کشور قابل اجرا می‌باشد. در حال حاضر استان تهران با ۵۶ واحد و مازندران با ۳۶ واحد و لرستان با ۲۵ واحد در رده‌های اول تا سوم قرار دارند.

۲۱- شرکتهای تعاونی خدماتی ورزشی
این نوع تعاونیها در زمینه امکانات

ورزشی، باشگاههای ورزشی و بدنسازی و... فعالیت می‌نمایند گفتنی است اخیراً تفاهمنامه‌ای مابین وزارت تعاون و سازمان تربیت بدنی منعقد گردید که براساس آن بر گسترش این نوع تعاونیها تاکید گردیده است. تاکنون ۲۹۸ واحد از این گروه با اشتغالزایی ۳۲۸۶ نفر تشکیل گردیده که امید می‌رود تا پایان برنامه چهارم این رقم به ۶۰۰ واحد برسد. همچنین در این زمینه استان تهران با ۵۷ واحد استان آذربایجان غربی با ۲۶ واحد و استان کرمانشاه با ۲۲ واحد در رده‌های اول تا سوم قرار دارند ضمن آنکه تشکیل و توسعه آنها در کلیه استانها توصیه می‌شود.

۲۲- شرکتهای تعاونی خدماتی صنوف
این تعاونیها در زمینه عینک‌سازی، ناسران، کتابفروشان، شیشه و آئینه، تعمیرکاران اتومبیل، ساختمان، خشکشویی، لباسشویی، شستشوی فرش و نظایر آن فعالیت می‌نمایند البته آمار دقیقی از این نوع تعاونیها در دست نمی‌باشد لیکن تخمین زده می‌شود تعداد ۱۵۰۰ واحد از این فعالیتها تاکنون تشکیل گردیده است در عین حال پیش‌بینی می‌شود که تا پایان برنامه چهارم تعداد آنها به ۳۰۰۰ واحد برسد.

موانع و مشکلات توسعه تعاونیهای خدمات

موانع و مشکلات توسعه تعاونیهای خدمات به عوامل درونی و بیرونی تقسیم می‌شود:

الف: عوامل درونی

- باتوجه به اینکه تعاون کاری گروهی است لذا در صورتی که اعضا برای انجام فعالیت گروهی با یکدیگر هماهنگی و همفکری نداشته باشند نمی‌توانند در این عرصه موفق شوند. از این رو در ابتدای تاسیس و فعالیت خود با شکست مواجه می‌شوند.

- عدم توجه به تخصص‌های موردنیاز در تعاونیها مخصوصاً در تعاونیهای تخصصی که نیاز به حضور افراد واجد شرایط دارد.

- طولانی شدن زمان بهره‌برداری در

تعاونیها

- عدم سرمایه‌گذاری و مشارکت فعال کلیه اعضا

- پایین بودن سطح آموزشهای تخصصی اعضا

- ضعف مدیران تعاونیها در اداره امور تعاونیها به دلیل فقدان اطلاعات لازم و عدم آشنایی کافی به مقررات و قوانین مرتبط با فعالیت تعاونی

- ضرورت نظارت کامل دولت بر عملکرد تعاونیها از بدو تاسیس تا زمان بهره‌برداری به دلیل کمبود امکانات و بودجه کافی و کارشناس در وزارت تعاون - کمبود آموزشهای ارائه شده به مدیران و اعضا تعاونیها توسط دستگاههای ذیربط

ب: عوامل بیرونی

- از جمله عوامل بیرونی مشکلات بخش تعاون، عدم تبیین حدود و ثغور فعالیتهای این بخش با توجه به اصل (۴۴) قانون اساسی که این امر سبب می‌شود که بخش تعاون نتواند از تسهیلات و امکانات و حمایت‌هایی که قانون برای آن مشخص نموده، استفاده کند و همین امر موجب برداشتهای مختلف متولیان امور و مسؤولین دستگاههای اجرایی در تعبیر و تفسیر از مقررات و قوانین موجود می‌شود.

- در وضعیت موجود، توجه مسؤولین به ابلاغیه مقام معظم رهبری به مجمع تشخیص مصلحت نظام در ارتباط با حدود و ثغور و حیطه فعالیتهای بخشهای دولتی، تعاونی و خصوصی می‌تواند راهگشا باشد.

- عدم تأمین تسهیلات و اعتبارات مورد نیاز تعاونیها از جمله عوامل مهم می‌باشد زیرا به دلیل کمبود منابع اعتباری مورد نیاز تعاونیها، پروژه‌ها و برنامه‌های در دست اجرای آنها که عمدتاً با امید و اتکا به منابع و تسهیلات دولتی است یا نیمه تمام مانده و یا باعث ورشکستگی اعضای تعاونی می‌شود و نهایتاً منجر به طولانی شدن زمان بهره‌برداری می‌گردد.

- پراکندگی سازمانهای مسؤول تعاونیها و ضرورت اصلاح ساختار سازمانی متولی بخش تعاون و تمرکز آن در وزارت

تعاون که اجرای این مهم موجب انسجام فعالیتهای بخش تعاون می‌شود.

- بالا بودن نرخ سود تسهیلات اعطایی به تعاونیها موجب شکست تعاونیها می‌گردد.

- حضور کم‌رنگ نمایندگان بخش تعاون در مجامع، شوراها و گروههای تخصصی و برنامه ریزی کشور

- عدم تعامل و ارتباط منطقی بین تعاونیها با بخش خصوصی و دولتی که این امر موجب اتلاف منابع و خروج ارزش افزوده از بخش تعاون می‌شود

- کمبود نظارتهای قانونی به دلیل نداشتن نیروی انسانی متخصص کافی در بخش تعاون و وزارت تعاون

- عدم هماهنگی در تعریف رشته‌های خدماتی فی ما بین دستگاههای اجرایی و سیستم بانکی

پیشنهادها و الزامات توسعه تعاونیها در بخش خدمات

- ضرورت تفکیک اعتبارات تسهیلات تکلیفی سهم غیر دولتی (تعاونی، خصوصی) در تبصره ۳ بودجه هر سال

- استفاده از امکانات رسانه‌ای، صدا و سیما و جراید برای فرهنگ‌سازی در مشارکتهای مردمی در امر تحقق سیاستهای اشتغال زایی

- تشکیل بانک تعاون در جهت کمک به تعاونیهای خدمات

- ایجاد امکانات و تسهیلات لازم در جهت تشکیل تعاونیهای خدمات در مناطق محروم

- در اختیار گذاشتن زمین به صورت اجاره (کوتاه مدت، بلند مدت) به فارغ التحصیلان بخش کشاورزی در جهت

توسعه تعاونیهای خدمات مکانیزاسیون و فارغ التحصیلان رشته‌های پزشکی در جهت گسترش تعاونیهای خدمات بهداشتی و درمانی و دیگر فارغ التحصیلان

دانشگاهی جهت توسعه تعاونیهای خدماتی مدارس غیر انتفاعی، ورزشی، آموزشی و دیگر رشته‌ها

- در اجرای ماده ۸۸ و آیین‌نامه مربوطه، واگذاری دستگاههای اجرایی وابسته به وزارت بهداشت و درمان به شرکتهای تعاونی خدماتی بهداشت و

درمان، وزارت ارتباطات و فن‌آوری اطلاعات، تلگراف و تلفن به شرکتهای تعاونی مخابراتی، وزارت نیرو به

شرکتهای تعاونی آب و برق و گاز، وزارت ارشاد به تعاونیهای خدمات گردشگری و

هتلداری و چاپ و نشر، آموزش و پرورش به تعاونیهای مدارس غیر انتفاعی و آموزشی و سازمان تربیت بدنی به

شرکتهای تعاونی ورزشی توصیه می‌گردد.

- انعقاد توافقنامه و تفاهم با دستگاههای اجرایی که قابلیت‌های لازم را در ایجاد تشکلهای و اشتغال داشته و حمایتی کسلی را در این خصوص می‌نمایند.

- هماهنگی و ایجاد وحدت رویه با دستگاههای اجرایی ذیربط در بخش تعاون به منظور توسعه تعاونیهای خدمات

- اختصاص تسهیلات حمایتی جهت تشکیل تعاونیهای خدماتی از طریق صندوق تعاون، بانکها و مؤسسات مالی و اعتباری

- زمینه‌یابی و تشکیل تعاونیهای خدمات براساس توانمندیها و قابلیت‌های بالقوه استانها و شهرستانهای کشور

- از بین بردن موانع و محدودیتهای موجود جهت بهره‌گیری سهل‌تر تعاونیهای خدمات از تسهیلات حمایتی دولت با اصلاح قوانین و آیین‌نامه‌های مربوطه

- حمایت‌های لازم وزارت ارشاد در جهت تشکیل تعاونیهای خدماتی گردشگری در مناطق توریستی کشور به منظور جذب توریست و اشتغال و ارزآوری

- افزایش تسهیلات تکلیفی و اعطای وام و کاهش نرخ کارمزد وام به تعاونیهای خدماتی بهداشتی و درمانی، شیر و فراورده‌های لبنی و مدارس غیر انتفاعی، آموزشی، زیست محیطی، تحقیقاتی و پژوهشی، مخابراتی و پستی، گردشگری و هتلداری، فنی و مهندسی، رایانه‌ای، مکانیزاسیون کشاورزی

- حذف مقررات دست و پاگیر بانکی در جهت اعطای تسهیلات در این بخش

- هماهنگی بودن دستگاههای اجرایی دولتی با بخش تعاون

- توجه جدی به تشکیل تعاونیهای خدماتی با زنجیره فعالیتهای تولیدی به منظور پایین آوردن هزینه‌های اشتغال و مرتبط ساختن جویندگان کار با کار

آفرینان و همچنین پس‌این آوردن هزینه‌هایی که از تولید به مصرف می‌آید و کوتاه کردن نقش واسطه‌ها

- تعریف و تبیین الگوی مناسب از تعاونیهای خدمات فی مابین دستگاههای اجرایی و مؤسسات مالی و اعتباری

- تشویق و ترغیب سرمایه‌داران در جهت سرمایه‌گذاری در تعاونیهای خدمات

- کمک و تشویق دولت در جهت تشکیل تعاونیهای خدماتی مربوط به تولید محصولات کشاورزی و تکمیل این حلقه

- تشکیل اتحادیه‌های استانی و سراسری در همه رشته‌های خدمات

- با توجه با اینکه بیکاران هر جامعه از دو گروه دارای تخصص و بدون تخصص تشکیل یافته‌اند پیشنهاد می‌شود افراد بدون تجربه و تخصص از طریق سازمانهای آموزشی دولتی در رشته‌های شغلی مورد نیاز بازارکار استانها آموزش لازم دیده و سپس با توجه به امکانات بالقوه و برآورد امور اقتصادی هر استان با پرداخت تسهیلات با کارمزد پایین نسبت به تشکیل تعاونیهای خدماتی در رشته فعالیتهای مورد نیاز با عضویت همین افراد اقدام گردد.

- حذف وثیقه و عدم درخواست وثیقه از سوی بانکها

- حذف سهم آورده جهت اعضا شرکتهای تعاونی خدماتی که با عضویت فارغ‌التحصیلان بیکار تشکیل می‌شود

- جمع بندی و طبقه بندی ظرفیت خدمات در گرایشهای مختلف و تلاش در جهت توسعه و تشکیل تعاونیهای خدمات

- ضرورت برخورداری شرکتهای تعاونی خدماتی از معافیت‌های مالیاتی در مناطق محروم و همچنین تعاونیهایی که با عضویت فارغ‌التحصیلان بیکار تشکیل می‌شود

- حضور نماینده وزارت تعاون در کمیته‌های اقتصادی کشور

- آموزش مسؤلین تعاونیهای خدمات با روشهای مدیریت نوین

- پرداخت تسهیلات تشویقی با کارمزد کم به تعاونیهای خدماتی که بالاترین بهره‌وری را داشته و همچنین انتخاب مدیران نمونه در این بخش

- هماهنگی تعاونیهای خدمات با مؤسسات ذیربط در جهت اخذ گواهینامه‌های استاندارد ISO

- برگزاری همایشهای تخصصی جهت تعاونیهای خدماتی در هر گرایش
- گسترش شبکه ارتباطات در جهت ارائه توانمندیهای تعاونیهای خدمات
- تخصیص سهم ویژه از تسهیلات برای ارتقاء بهره‌وری در تعاونیهای خدمات

- اصلاح آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها با هماهنگی دستگاههای اجرایی

- ملزم نمودن شرکتهای تعاونی خدماتی در جهت رتبه‌بندی آنها

- تخصیص اعتبار لازم با کارمزد کم در جهت فعال نمودن تعاونیهای خدماتی غیر فعال

- تخصیص کمکهای بلا عوض (باتشکیل کمیته‌های مربوطه) جهت جبران خسارتهای احتمالی به تعاونیهای خدمات
- مشارکت نهادها و سازمانهای دولتی در شرکتهای تعاونی خدماتی مطابق ماده ۱۷ قانون تعاون

- کمک و حمایت وزارت راه و ترابری در جهت تشکیل تعاونیهای خدماتی راهداری و خدمات راهسازی و واگذاری واحدهای قابل واگذاری به این نوع تعاونیها

- اولویت در تسهیلات تبصره‌ای به شرکتهای تعاونی خدماتی که در قالب اشتغال جوانان و فارغ‌التحصیلان فعالیت دارند.

- واگذاری واحدهای اقتصادی دستگاههای اجرایی به شرکتهای تعاونی کارکنان خود با توجه با تخصیص آنها

- اختصاص بخشی از اعتبارات تبصره‌ای بودجه سالانه به شرکتهای تعاونی خدماتی غیر فعال که قابلیت احیا دارند.

- تعدادی از تعاونیهای خدماتی که بدهی معوقه به بانکهای عامل دارند لازم

در دنیای امروز اهمیت بخش خدمات و بازار جهانی آن تاحدی است که کشورهای توسعه یافته حجم رو به تزايدی از فعالیتهای تجاری خود را به آن اختصاص داده‌اند. هم اکنون براساس آمار بانکهای بین‌المللی بیش از ۶۰٪ اشتغال در کشورهای صنعتی، در بخش خدمات شکل می‌گیرد.

است اقدام قانونی در جهت بخشودگی جرایم سنواتی که از اصل مانده وام افزونتر شده معمول گردد.

- اختصاص حداقل ۵۰٪ از تسهیلات تکلیفی به بخش تعاونیهای خدماتی
- مشخص نمودن سهم دستگاههای اجرایی در تشکیل و توسعه تعاونیهای خدماتی مربوطه در برنامه چهارم توسعه آنها (حداقل ۳۰٪)

- مشخص نمودن سهم بخش تعاون در امر واگذاریها توسط دستگاههای اجرایی (۷۰٪) به عنوان مثال وزارت بهداشت و درمان ۷۰٪ از واحدهای قابل واگذاری راه شرکتهای تعاونی خدماتی بهداشتی و درمانی که با عضویت فارغ‌التحصیلان پزشکی تشکیل می‌شود واگذار نماید و همچنین وزارت راه و ترابری در خصوص واگذاری بخشی از خدمات خود و وزارت ارشاد و فرهنگ اسلامی و وزارت جهاد کشاورزی، سازمان محیط زیست، وزارت کشور، وزارت پست و تلگراف و تلفن، وزارت علوم، وزارت آموزش و پرورش، واگذاری بخش خدمات دستگاههای اجرایی به شرکتهای تعاونی اداری و مالی و پشتیبانی و نظایران

- جهت توسعه هر واحد شرکتهای تعاونی خدماتی بهداشتی و درمانی نیاز به

۵۰۰ میلیون تومان و هر واحد شرکتهای تعاونی مدارس غیر انتفاعی به ۳۰۰ میلیون تومان و گردشگری و هتلداری به ۵۰۰ میلیون تومان و شرکتهای تعاونی فرآورده‌های شیر و لبنی به ۲۰۰ میلیون تومان و شرکتهای تعاونی بسته‌بندی به ۲۰۰ میلیون تومان و شرکتهای تعاونی خدماتی در رشته‌های دیگر هر واحد به ۱۰۰ میلیون تومان تسهیلات با کارمزد پایین نیاز است که با توجه به رشد ۲۰٪ در هر سال و مقدار شرکتهای تعاونی خدماتی پیش بینی شده تا پایان برنامه چهارم توسعه در هر سال (یعنی از سال ۱۳۸۴) وزارت تعاون به طور میانگین برای هر تعاونی نیازمند ۱۵۰ میلیون تومان اعتبار می‌باشد. البته در بخش خدمات بهداشتی و درمانی، چاپ و نشر، محیط زیست، مدارس غیرانتفاعی، فرهنگی و هنری، مکانیزاسیون کشاورزی، آموزشی، گردشگری و هتلداری لازم است که تسهیلات با کارمزد پایین پرداخت گردد.

پیش بینی‌های پروژه‌های مهم در قالب شرکتهای تعاونی خدماتی

- ایجاد دهکده‌های سلامت در هر شهرستان

- ایجاد مراکز رفاهی در جاده‌ها

- تشکیل اتحادیه‌های صادراتی

- ایجاد درمانگاههای بین راهی

- ایجاد جایگاههای توزیع سوخت با ایجاد امکانات رفاهی در جوار آنها در شهرها و راههای کشور

- ایجاد جایگاههای مخصوص جمع آوری شیر و فرآورده‌های لبنی

- توسعه شرکتهای تعاونی مکانیزاسیون کشاورزی

- توسعه صادرات غیر نفتی - تعاونیهای خدماتی در زمینه بهداشت و درمان، فنی و مهندسی و رایانه‌ای

در این راستا گفتنی است جهت ایجاد هر دهکده سلامت با مشارکت مردمی به

۵۰۰ میلیون تومان و جایگاههای توزیع گاز با امکانات رفاهی هر واحد ۱ میلیارد تومان و جایگاههای مخصوص جمع

آوری شیر و فرآورده‌های لبنی به ۵۰۰ میلیون تومان تسهیلات با کارمزد کم

مورد نیاز می‌باشد. ●